

GOIGS A LLAOR DE SANTA MARIA DEL CAMÍ, D'OSONA

antigament venerada en la seva capella
del terme parroquial de Sant Martí de Riudeperes

Puix que fem pelegrinatge
cap al port d'etern destí:
MADONA!
SIGUI'NS LLUM LA VOSTRA IMATGE
SANTA MARIA DEL CAMÍ
D'OSONA.

En un lloc de meravella
—del contorn el més bonic—
es bastí vostra Capella
ben enllà del temps antic.
De llavors aquest paratge
es transforma en bell jardí,
MADONA!...

Emplaçat arran la via
sens frontera termenal
vostre altar serà la guia
dels qui van pel camí ral.
El pes mort del seu fardatge
us l'abocaran aquí:
MADONA!...

Far d'amor sou de la Plana
i miroia de tothom.
Mentre creix i pren ufana
el Casal del vostre Nom,
esteu sota el patronatge
de gent noble i de juí:
MADONA!...

Si de jorn la llum hi dansa
cavalcant els raigs del sol
pas a pas la nit s'hi antansa
sense basarda, plany ni dol.
No serà pas un miratge
fer reviure lo d'ahir?:
MADONA!...

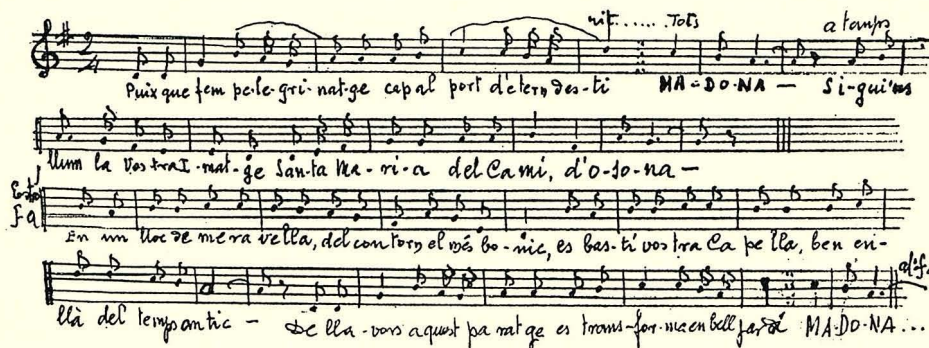
Tot quedà en un munt de runes
demolit pel pas del temps:
recollint-hi les engrunes
de l'amor als quatre extrems
tornarà retre homenatge
la cançó del pelegrí:
MADONA!...

Aquells dies de grandesa
no són pas del tot ben morts,
puix ens queda per riquesa
la troballa dels records
que, barrant del temps l'ultratge,
vostre Nom torna esculpir:
MADONA!...

Riudeperes, Folgueroles,
Vilatorta a vostre entorn,
amb perfum de farigoles
us invoquen cada jorn.
Si l'amor és engranatge
Vós sou força i remolí:
MADONA!...

Beneïu-los, a mans plenes,
els veïns de ça i d'enllà.
Deslliureu-nos de cadenes
del qui ens vulgui esclavitzar.
Deu-nos, Mare, ferm coratge
i bon seny a l'escollir:
MADONA!...

Prepareu-nos l'equipatge
quan arribi nostra fi:
MADONA!
SIGUI'NS LLUM LA VOSTRA IMATGE
SANTA MARIA DEL CAMÍ
D'OSONA.

¶ Pregueu per nosaltres Santa Mare de Déu. - ¶ Perquè siguem dignes de les promeses de Crist.

PREGUEM: Us supliquem, Senyor Déu, que concediu als vostres servents de poder fruit d'una bona salut espiritual i corporal; i per la intercessió de la benaurada sempre Verge Maria, prop vostre, al cel, allibereu-nos de les tribulacions de la vida present i feu-nos gaudir de la joia eterna. Per Crist Senyor nostre. Amén.

Lletra i música de Mn. Adjutori Vilalta, pvre.

Santa Maria del Camí

Una de les advocacions marianes típiques de la revifalla de devoció mariana dels segles XII i XIII fou la de Santa Maria del Camí. Al llarg dels camins s'erigiren capelles i hospitals, sovint sota la protecció de Santa Maria, i així sortí espontàniament l'advocació de Santa Maria del Camí.

Tres almenys d'aquestes capelles, de prop de la dotzena que en coneixem, tenen un parentiu clar a través d'una mateixa família noble, els Santa Eugènia. Aquesta família, originària de Santa Eugènia de Berga, es dividirà al segle XII en diferents branques: algunes d'elles restaran a l'Osona i al Vallès, mentre que una altra passarà a Torroella de Montgrí i d'allà a Mallorca. Veiem els Santa Eugènia erigir una capella a Santa Maria del Camí, a l'Osona —la que tot seguit historiarem— poc abans del 1222, dotar la vella capella de Santa Maria del Camí o de can Tarrés de La Garriga, el 1239, i fundar a Mallorca, prop el camí d'Inca, el 1246, una capella a Santa Maria del Camí, que serà l'origen de l'actual vila de Santa Maria del Camí.

La capella de Santa Maria del Camí d'Osona, dita així en els documents del segles XIII i XIV, per a distingir-la de Santa Maria del Camí del Vallès o de La Garriga, va fundar-la entorn el 1222 Guillem Gros o de Santa Eugènia, canonge de Vic i capellà de Sant Julià de Vilatorrada, dintre la parròquia o sufragània de Sant Martí de Riudeperes, filial de Sant Julià, enfront del casal d'Altarriba, a la punta d'un serradet prop l'antic camí de Vic a Girona. Es troba quasi al peu de la carretera de Vic a Sant Hilari Sacalm, dintre el tancat de la finca de Santa Margarida. Com ja explicarem, ara només hi queda la planta de la capella, de mig metre d'alçada, arreglada i cuidada, amb una creu monumental al mig.

L'any 1222 en Guillem Gros, a la presència del bisbe Guillem de Tavertet, de diversos canonges de Vic i dels clergues de Sant Julià i de Sant Martí de Riudeperes, féu un pacte pel qual "enfranquia la nova capella que ell acabava de construir en el seu alou" de la subjecció a Sant Martí i Sant Julià sota uns pactes determinats, que havia de complir el sacerdot que ell havia fundat per a tenir cura de la capella. S'establia que el sacerdot de Santa Maria del Camí no podia batejar en la seva església, ni posar cendra, ni beneir rams, ni fer adorar la Creu el divendres sant; tampoc podia celebrar en ella les diades de Nadal, Pasqua, Pentecosta, Tots Sants, Sant Julià i Sant Martí. Al contrari, estava lligat aquests dies a assistir a la missa major de Sant Julià. Podia, en canvi, rebre donacions dels fidels i admetre totes les persones que es fessin donades de la capella, les quals es podrien enterrar en ella. També s'hi podien enterrar els sacerdots beneficiats i els seus familiars; no, però, la resta de feligresos sense permís del rector i una altra sèrie de condicions d'ordre econòmic, però que concedien plena autonomia a la capella, amb el pagament d'una lliura de cera anyal al rector de Sant Julià en senyal de sotsmissió (*Arxiu Diocesà, Cartulari de Vilatorrada, perg. 31*).

El primer sacerdot de la capella seria en Berenguer de Grau, el qual, el dia 26 d'abril de 1231 es va lliurar "amb el seu cos i béns al servei de Déu i de Santa Maria del Camí, situada a la parròquia de Sant Julià de Vilatorrada, que de nou ha edificat el canonge de Vic Guillem Gros" (*Arxiu Cúria Fumada. Man. 1230 a 1233, s.f.*).

La documentació i en especial els testaments dels segles XIII i XIV fan esment constant de Santa Maria del Camí, dita d'Osona, car sovint en un mateix testament es fan deixes a Santa Maria del Camí del Vallès, però no aporten altres notícies que el testimoni d'una devoció notable.

La capella estava regida sempre per beneficiats que eren de patronat del Capítol de la Catedral de Vic, segurament per cessió del canonge fundador Guillem Gros o de Santa Eugènia. El cognom Gros el feren servir només en Guillem Gros i el seu pare Pere Gros; els seus antecessors i successors faran servir sempre el de Santa Eugènia.

El 29 de març de 1349 el cavaller veí Ponç d'Altarriba, protector com els seus antecessors de la capella demanà permís al bisbe de Vic per a convertir en convent de monges menorettes o clarisses la capella de Santa Maria del Camí, però el projecte, per raons desconegudes, no prosperà.

A finals del mateix segle XIV, entre els anys 1369 i 1374, s'esmenta també com Sant Bartomeu del Camí, cosa que presuposa un doble titular o l'existència d'un altar a Sant Bartomeu, però no per això va desaparèixer l'advocació primitiva de Santa Maria, que es repeteix en deixes i testaments entre 1460 i 1512. D'aquesta data (1512) en endavant comença a aparèixer l'advocació de Santa Margarida, que perdurarà fins pel 1720, època en què la capella consta com a ruïnosa.

El culte es devia perdre al llarg del segle XVIII, car no existia certament al segle següent segons unes relacions de capelles de Sant Julià del 1840.

A principis de segle hi havia allà només un pilot de ruïnes. Fou aleshores quan els propietaris del lloc edificaren l'actual torre de Santa Margarida, amb una nova capella dedicada a la santa prop d'ella i convertien les antigues ruïnes en un espai cuidat i ajardinat on és possible de contemplar la planta de creu llatina de la primitiva capella, que no era pas una senzilla ermita sinó un notable edifici amb una portalada a ponent i una altra al braç del creuer de migdia. El cos interior de la nau amidava 4 metres d'ample per uns 17 de llargada, i els braços del creuer, de l'un cap a l'altre, uns 16 metres.

ANTONI PLADEVALL, pvre.